فەرهەنگی شەیتان … ن: دادیار ئازاد

فەرهەنگی ڕاڤەی ڕێایی و چاوبەستییەکانی مرۆڤ.

کتێبی "فەرهەنگی شەیتان"، شرۆڤەی چەند چەمک و وشەیەکە بە شێوەی تەنز، یانی نووسەر شێوازێکی هەڵبژاردووە، کە وات لێ دەکات بە خۆت پێبکەنیت. ئەو وشانەی دەنێویدا وەک بنەواژە 'Lemma' هاتوون، بە جۆرێکی دیکە لە خەیاڵی ئەفرێنەری نووسەردا واتایان پێ بەخشراوە، کە هەر ئەم بنوشە "لەما"یانە لە ئاستی کۆمەڵایەتی و کەلتوری و ئاینی و سیاسیدا، بە جۆرێکی دیکەی جیاواز لە شرۆڤەی ئەو فەرهەنگی شەیتاندا، دەقیان گرتووە و نەقشی واتایان لە مێشک و خەیاڵی ئێمەدا جێگیربووە.

ئەم ڕوانینەکی دیکەیە بۆ وشە، بەدەر لە واتای سەپێنراوی پێشووتریاندا. یان با بڵێین ئەو واتا سەپێنراو و بە ڕتووشەی کە تاک و کۆمەڵگا و میدیا و سیاسی و ئاین و نەریت داویانەتە پاڵ وشە، لێرەدا هەڵگێڕدراونەتەوە و دژ و پێچەوانەی تێگەیشتنی باو، لەسەر تەختی فەرهەنگەکەدا خۆیان دەنوێنن.

نووسەر ئەو دەخە چەپەکەی وشەی نیشانداوین، کە تێیدا زمان قەت ناتوانێت بێلایەن بێت.

زمان وەک پەیکەری ناوەوەی مرۆڤ، واتایەک بەرجەستە دەکات؛ جیایە لەوەی بە مێشک ناسێنراوە و تەی پەستێنراوە، ئەویش واتایەکی سێبەرە، کە بەردەوام لە هەموو کات و شوێنێکدا نوێنەرایەتیی پەیکەرەی ناوەوەمان دەکات و کۆوشەنی بەرژەوەندی و حەزەکانی دادەنێت و دەپارێزێت و تەواو قاڵبێکی ئەهریمەنی وەردەگرێت.

لەم کتێبەدا، سەرپۆش و ڕووبەندی وشەکان لادراوە و، تا گوێ بە وشە شەیتانییەکان ڕانەگرین.

لەوانەیە مەبەستی بنووسەکەی ئەوەش بووبێت کە: بەچی مێشک و دەرونی ئێمە، ببێتە مەکۆی ئەو جۆرە وشانە!

زمان گەر شمشێرێکی دووسەرە بێت، ئەوا لە فەرهەنگەکەدا، هەر ورشەی لە شەیتانییەکەی دەبینرێت.

لەگەڵ خوێندنەوەی شرۆڤەی هەر دانە وشەیەکی فەرهەنگەکە بزەت کرد، ئەوا مانای وایە بەسەر خۆشباوەڕی و فریوی خۆتدا هەڵبوویت.

ئەم فەرهەنگە لە ساڵی (١٨٨١) لە گۆڤارێکی هەفتانەوە بە شێوەی ستوون دەستی پێکرد و، تا ساڵی (١٩٠٦) بە پچڕپچڕی دەوامدەکات.

دواتر دەکرێتە کتێب.
کتێبەکە، بەرھەمی تەنزنووس و ڕۆژنامەنووسی ئەمریکایی؛ "ئێمبرۆس بێرس"ە.
لە چاپی یەکەمیدا، لەبەر تکا و دوودڵیی سەرپەرشتانی چاپکردنەکە لە ناونیشانی کتێبەکە، ئەوا بە ناوی "وشەدانی مرۆڤی ڕەشبین" چاپکراوە، بەبێ ئەوەی بە دەست و دڵی خاوەنەکەی بێت!
ئەمانەش نموونەی لێکدانەوەی چەند پ□یق□کی دوڕ فەرھەنگەکەن:
بێدین:
لە نیویۆرک بەو کەسە دەڵێن؛ کە باوەڕی بە ئاینی مەسیحی نییە! لە ئەستەنبۆلیش بەو کەسە؛ کە مەسیحییە!
لەدایکبوون:
یەکەمین و ترسناکترین بەڵا.
گۆڕستان:
دواھەمین و پێکەنیناویترین کەریێتیی پارەداران.
شەیتان:
سەرچاوەی ھەموو ناخۆشی و بەدبەختییەکانمان،
خاوەنی ھەموو خۆشی و چێژە دونیاییەکانیشمان! پەروەرێنی با□□ا دەست ئەوی ئەفراندووە.
ژنێکیش بە دنەدانی ئەو؛ بووە باعیسی شەقتێھەڵدانمان بۆ سەر پشتی زەوی.
حەوا دەستەونەزەر چووە بەردەم دادگا، داوای لێخۆشبوون و چاوپۆشیی کرد.
گومڕا:
کەسێکە، کە دانوماشی باوەڕی ئەو، لەگەڵ ھیی ئێمەدا ناکوڵێت.
حزبایەتی:
لەبەر خاتری چاکە و بەرژەوەندیی حزب، پۆست و پلە بدەین بە نەنکی خۆمان.
ھەڵە:
کارکردنە بە ڕێگە و شێوازی جیا لە ھیی من.
تێگەیشتن:
درەنگ پەیبردنە بە گێلیەتیی خۆت.
دزیی دەریایی:
سیاسەتمەداری دەریاکان.
پیرۆزبایی:
حەسوودییێکی ڕێزدارانە.
مێرد:
کەسێکە بە تاوانی خواردنی ژەمەکەوە؛ بە شووشتنی قاپوقاچاغ

سزادەدرێت.
ئایندە:
ئەو ڕۆژگارە دوورەدەستەیە، کە لەوێ کار و کەسابەتی ئێمە؛ بە پیت و بەشتە. دەستەکانمان لەوێ یەکدە و یەکەوون، گوایە خۆشبەختیشمان هەمیشەییە.
توندڕەو:
کەسێکە، کە بە توندی و شەوقەوە بە باوەڕەکەوە پەیوەستە، کە تۆ باوەڕت پێی نییە.
دیکتاتۆر:
سەرۆکی کۆمەڵگەیەکە، کە کەلەسەرای زۆرداریی، پێ لە تاعونی پاشاگەردانی باشترە.
ئومێد:
“چاوەڕوانی” و “ئارەزووی” نێو یەک بوخچەی سەربەمۆرن.
دەستکورت:
کەسێکە؛ کە باوەڕی بە هاوکاریی هاوڕێیانی کردووە.
هاوپەیمانی:
یەکێتیی نێوان دوو، یان چەند حزبێکە؛ لە پێناو خێراتر دەستگەیشتن، بە مەرامەکی دیاریکراو، وە تەواو ئەهریمەنی.
دۆزەخ:
جێگەی داسەکنانی بنووسی “فەرهەنگی شەیتان”.

ن: دادیار ئازاد
dadyar85@gmail.com
Fb: dadyar azad